

DOŽIVLJAJ SEBE U OBITELJI

Marija Lebedina-Manzoni

Tihana Novak

Ivana Jeđud

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Odsjek za poremećaje u ponašanju

Sažetak

Pojam o sebi možemo definirati kao organizaciju iskustva individue i ideja o njoj samoj u svim aspektima njenog života (Coombs, 1981, prema Lacković-Grgin, 1994). Neosporan je utjecaj okoline na formiranje pojma o sebi. Kao najdominantniji među svim utjecajima okoline redovito se navodi utjecaj obitelji, kako zbog intenzivnih interakcija svih njenih članova tako i naglašene emocionalne obojenosti tih interakcija. U ovom radu analizira se jedan dio slike o sebi (onaj koji je povezan sa utjecajem obitelji), na uzorku od 40 djece i maloljetnika s poremećajima u ponašanju i/ili sa teškoćama u funkcioniranju obitelji, smještenih u stambenu zajednicu ili uključenih u stacionarni dijagnostički postupak. Analizom primijenjenog polustrukturiranog intervjua uz korištenje računalnog programa za kvalitativnu analizu teksta NVivo rađena je analiza njihovog doživljaja sebe u obitelji i to na temelju slijedećih kategorija izvedenih iz cjelokupnog sadržaja intervjua: doživljaj sebe u obitelji, procjena odnosa u obitelji, opis sebe u djetinjstvu, veseli me, socijalna mreža, brine me. Doživljaj sebe u obitelji većim dijelom ima pozitivnu, a manjim dijelom negativnu konotaciju. Sve izjave ispitanika ukazuju na važnost i njegovanje dobrih i stalnih odnosa sa obiteljima i to posebno kroz emocionalnu podršku i osjećaj pripadnosti koji im ona može pružiti. Obitelj se pokazala od izuzetne važnosti za subjektivno dobro osjećanje djece i mladih.

Cljučne riječi: pojam o sebi, obitelj, kvalitativna metoda

Ovaj je rad dio projekta Socijalnopedagoška dijagnoza – participacija korisnika u procesu procjene potreba i planiranja intervencija koji se realizira na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a odobren je i financiran od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Uvod

Po tradicionalnom stajalištu pojam o sebi određujemo sa dva aspekta: ja -egzistencijski pojam o sebi i mene-empirijski pojam o sebi (James, 1890, prema Vasta i sur., 1998).

Ja se odnosi na subjektivni doživljaj vlastitog postojanja, koji uključuje osjećaj osobnog identiteta, osjećaj sposobnosti da se nešto učini (osobno djelovanje) i svijest o postojanju tijekom vremena. Mene se odnosi na objektivnije razumijevanje vlastitih osobnih obilježja, primjerice tjelesnog izgleda, socijalnog statusa, osobina ličnosti i kognitivnih sposobnosti. Zajedno ova dva dijela pojma o sebi čine našu svijest o tome tko smo.

Svi smo kao ljudska bića u mogućnosti biti objek-

tom vlastitog istraživanja i ispitivanja. Možemo razmišljati o sebi, govoriti o sebi, prosuđivati se, voljeti ili mrziti sebe (Bašić i sur., 1994). Doživljaj sebe kao istovjetne osobe u različitim razvojnim fazama, vremenskim i prostornim kontekstima definira se kao samopoimanje. Samopoimanje kao predmet istraživanja psihologijskih, sociologijskih i edukacijskih znanosti važan je konstrukt, budući da vjerovanja pojedinca o samom sebi utječu na njegove odluke i akcije u životu. Spoznaja o sebi pomaže nam da objasnimo naša sadašnja i prošla ponašanja, te da predvidimo neka buduća ponašanja. Pozitivno samopoimanje vodi ka konstruktivnom i socijalno poželjnom ponašanju, dok negativno može dovesti do devijantnog, socijalno neadekvatnog ponašanja (Marsh i sur. 1984., prema Lacković-Grgin, 1994). Osobe s negativnim samopoimanjem imaju znatno više emocionalnih i motivacijskih problema, u usporedbi s osobama koje pokazuju pozitivno samopoimanje, a isti rezultati evidentni su i kada proučavamo delinkventno ponašanje (Wylie, 1979).

Suvremeno shvaćanje doživljaja sebe naglašava da ono nije urođeno, već se tijekom života stječe, mijenja i razvija. Za njegov razvoj važni su kog-